

Prevence a předcházení etnickým a národnostním konfliktům (III)

(Pokračování z minulého čísla)

Blainey a Walz v této souvislosti zdůrazňují, že používání ozbrojeného násilí vlastně nikdy neustalo. Jedinou možností, jak je udržet pod kontrolou, je vždy se proti jeho užití postavit. V opačném případě se události vymknou z rukou, se všemi důsledky, zejména když se vojenská síla spojí s etno-nacionalismem. A to je právě ten případ, kdy mezinárodní společenství musí vypracovat způsoby efektivního odstranění, či kdy musí být připraveno na případné krveprolití nebo pravděpodobně velký válečný požár. Zde je namísto uvést krátký přehled efektivy odstrašujících sil v historii.

Jeden ze sedmi dílčích výzkumů použití amerických ozbrojených sil jako pokračování politického či diplomatického nátlaku dospěl k následujícím dvěma závěrům: Pokud předcházející použití vojenské síly v regionu bylo svou povahou jen politické, hrozba užití armády má na cílový stát jen malý vliv; avšak když předcházející použití vojenské síly v regionu zahrnovalo několik **skutečných nasazení do konfliktu**, následné odstrašení mělo příznivější výsledky. Závěry této studie potom ukázaly, že „ochota angažovat se v nepokojích se zdá být klíčem“ k získání věrohodnosti odstrašující síly.

Celkem nedávno jeden politolog ukázal, že stabilita v západní Evropě od r. 1945 byla založena „hlavně na únavě z války a absenci neřešitelných iredentistických a nacionalistických sporů, vyjma ...sporů mezi Řeckem a Tureckem v jižní Evropě“ (S. J. Cimbala: *Armáda a diplomacie v budoucnosti*, New York, Praeger 1992).

Také náklady na bezpečnost, obzvláště ve vztahu k domácí problematice, jsou důležité. Je samozřejmé, že stát, který nemůže zaručit blahobyt svým občanům, nemůže v epoše nacionalismu, vzájemné hospodářské provázanosti a hromadných sdělovacích prostředků počítat s loajalitou svých ozbrojených sil. V tomto smyslu je „nepřítomnost neřešitelných ...nacionalistických sporů“ do jisté míry vlastně výsledkem ekonomické stability dosažené v západní Evropě, i následkem válečné únavy. Opravdu, úspěšný ekonomický růst hrál v tomto ohledu tu nejdůležitější úlohu. Je totiž zřejmé, že ani válečná únava nezabránila, aby kvůli nacionalistickým sporům nevypukla ve 30. letech nová válka, zatímco ekonomický nacionalismus (tj. izolacionismus), jak je zmíněno výše, připravoval pro její vznik scénu. Musíme tedy důkladně zvažovat, jaké faktory to byly, které umožnily západní Evropě nedávné období poměrného ekonomického růstu.

Předně tomuto vývoji přispělo několik příznivých faktorů. Mezi nejprominentnější patří právě ty, které zdůrazňuje S. J. Cimbala: „**Byly to bezpečnostní závazky USA vůči západní Evropě, které se staly nezbytnou podmínkou pro vznik vyššího než jen formálního pocitu vzájemné ekonomické a politické závislosti.**“

Z toho potom plyne, že jestliže ekonomická stabilita byla tím klíčem k prevenci či přinejmenším k zamezení nežádoucího rozšiřování nacionalismu v ekonomicky vyčerpané Evropě, potom faktorem, který zabezpečoval podmínky takového ekonomického růstu, byla fyzická bezpečnost, tak jak ji USA a NATO jako celek poskytovaly západní Evropě od r. 1945. Tato bezpečnost ovšem musí být dnes zabezpečována jiným způsobem, s jiným důrazem než v předcházejícím půlstoletí.

Náš problém může být vyjádřen také takto: „Pod jakým bezpečnostním deštěm a s jakými bezpečnostními zárukami vstoupí východní Evropa do 21. století?“ Neboť vojenská bezpečnost a politická stabilita jsou stejnou měrou závislé jak na možnostech vojenské obrany, tak přiměřené životní úrovni a ekonomickému růstu; závisí tedy na budování systémů, které pomohou tyto předpoklady nastolit. To je klíčem k dosažení a udržování budoucí stability. Z toho plyne, že právě takové úsilí by mělo být dlouhodobým cílem nejprestižnějšího orgánu mezinárodního společenství - Spojených národů. Ovšem přiměřená životní úroveň a ekonomický růst není hlavním tématem tohoto článku, nýbrž dostatečná obrana. A proto **pokud nemají nové demokracie, aby přežily, vynakládat většinu svých nepřilíš velkých ekonomických zdrojů na obranu ze strachu před svou zranitelností, musí alespoň částečně spoléhat na kolektivní bezpečnostní systém.** Je tady na mezinárodním společenství, aby jim pomohlo zabránit vzniku takového strachu. Společenství ale musí být opatrné, musí jednat jako *nadnárodní nástroj*, a ne jedna ze stran, protože jinak riskuje vyprovokování konfrontace, které se má vlastně vyhnout.

To je tedy ten hlavní „pragmatický“ důvod, proč musí být mezinárodní společenství přímo zainteresované na poskytování záruk jednotlivým státům. Další důvody nejsou sice již tak jasně patrné, ale v dlouhodobé perspektivě jsou stejně důležité (ne-li důležitější). Primární důvod důležitosti východní a jihovýchodní Evropy pro USA a západoevropské státy spočívá v přesvědčení, že „**bezpečnost jedince, skupin, národů a států“ této části Evropy je právě tak důležitá jako v západní Evropě. Neboť kdyby tomu bylo jinak, oslabilo by to celou „Evropu - jednotnou a svobodnou“** (D. Nelson).

Poučení pro přítomnost je v určení, bylo-li odstrašení v historii vždy jen pouhým prázdným gestem, což jak se zdá, z ní někteří dnes dovozují. Jsou-li totiž všechny pokusy o odstrašení nic víc než prázdné gesto, potom jsou samozřejmě odsouzeny k nezdaru. Napravení důsledků takového selhání vždy vyžadovalo vojenské jednotky připravené bojovat. Nehledě na to, je nesmyslné se domnívat, že můžeme odstrašovat, aniž bychom se vyhnuli třeba potřebě bojové připravenosti. Historická retrospektiva odstrašení a jeho vliv na Adolfa Hitlera je v tomto ohledu poučná.

Podle Donalda Camerona Watta nebylo nic, co by zabránilo Hitlerovi v provedení jeho agresivních plánů, vyjma jeho vlastních generálů (ovšem existují i opačné názory). „Hitler si přál, chtěl, toužil po válce a po válečném ničení. Nechtěl ale válku, kterou dostal. *Její kořeny jsou v špatném odhadu a chybných koncepcích jak Hitle-*

ra, tak jeho potenciálních protivníků a v neposlední řadě i v jejich víře, že Hitler jenom „bluffuje,“ že ustoupí ... Potom už „ani jejich pevný postoj, ani usmířování, ani hromadění zbraní či demonstrace odhodlání by jej nebylo bývalo zastavilo ...“.

I když čtenář přijme tuto historickou analýzu jako správnou, zamyslí-li se nad těmito řádky, jen si znovu potvrdí skutečnost, že „odstrašování“ musí být **současně doprovázeno schopností a ochotou bojovat**, neboť bez této ochoty je zastrašování zbytečné. A jestliže nejsme připraveni a ochotni bojovat, potom v těch případech, kdy odstrašení selže, budou následky katastrofální.

Nadčasovým naučením těchto a dalších skutečností je to, že již nemůžeme odstrašení chápat jen jako „nástroj dostatečný v rozměru a výkonu, neustále modernizovaný, vždy v pohotovosti, ale nikdy nepoužitý a nikdy plně vyzkoušený“ (Sir John Winthrop Hackett, Armáda ve službách státu, Westview Press 1986). Dnes, **abychom prokázali věrohodnost odstrašující síly, musíme být ochotni tuto sílu skutečně použít**. A ačkoli se to může zdát protismyslné či paradoxní, bojovat musíme. Je to obzvláště nutné v současném období, kdy věrohodnost odstrašení bude zřejmě mnohokrát prověřována.

IV. Jak bychom měli jednat: Prokázání věrohodného odstrašení

Jakmile dojdeme k závěru, že aktivní vojenská mezinárodní akce je jak nezbytná, tak přiměřená k uspořádání etnických a nacionalistických konfliktů, a že jejím hlavním organizátorem by měly být Spojené národy, potom další logickou otázkou, kterou si musíme položit, je jak by tato akce měla být provedena. Při definování Spojených národů jako rozhodujícího činitele kolektivní mezinárodní akce je implicitně zahrnuta přinejmenším část odpovědi na tuto otázku. Lze jistě argumentovat, že samotná výše uvedená historie Společnosti národů prokazuje současně potřebu kolektivní akce a zároveň i její neúspěšnost. Ale citujme raději Johna L. Gaddise:

„Vize Woodrowa Wilsona kolektivní mezinárodní bezpečnosti k odstrašení agrese se po roce 1919 neuskutečnila vzhledem k evropskému usmířování a americkému izolacionalismu a po r. 1945 díky velmocenské rivalitě, která přivodila studenou válku. Nyní má svět svou třetí příležitost Wilsonův plán řádně vyzkoušet, příležitost, jakou lidstvo zatím ještě nemělo ...“

■ Některé názory a omyly

Mnoho zahraničněpolitických analytiků má pochybnosti o schopnosti mezinárodního společenství dostát závazkům kolektivní bezpečnosti. Zvláště Gary L. Guertner varuje, abychom nesměšovali pojmy kolektivní bezpečnost a kolektivní obrana.

- * **kolektivní obrana** je charakterizována jako „idealistický, téměř utopický pojem, na kterém své přežití nemůže stavět žádný národ“.
- * Naproti tomu podstata **kolektivní bezpečnosti** spočívá v přesvědčení, že agrese proti kterémukoli členskému státu jiným členským státem bude „zastavena kolektivní akcí ostatních členů; agrese může být zamezeno věrohodnou

hrozbou převládajícího kolektivního odporu". Je to vlastně antiteze kolektivní obrany, která zahrnuje bezpečnost prostřednictvím opačných vojenských aliancí. Podle názoru G. L. Guertnera „**kolektivní bezpečnost musí fungovat společně s kolektivní obranou, neboť žádný národ se nemůže stále spoléhat na to, že kolektivní zájmy budou vždy stavěny nad zájmy jednotlivých států**“.

Další teoretici popisují kolektivní bezpečnost jako záležitost států zaměřených na sebe a vzájemně se odstrašujících. Takovým způsobem „jakýkoli stát, který se stal agresorem vůči jinému členskému státu, se stává „nepřítelem“ i všech ostatních, pokud hrozba agrese nezmizí“. Tato definice je zvláště důležitá ve světě etnických a národnostních konfliktů, kdy není možné rozlišovat ve skupině protivníky, a kdy kolektivní akce nemůže být namířena proti agresivnímu chování jen jedné ze zúčastněných stran. Naopak, dnes existuje celá řada agresivních akcí, které jsou aktuálními destabilizujícími prvky mezinárodního pořádku. **Tato situace přímo vyžaduje kolektivní bezpečnostní orgán, prostřednictvím něhož budou všichni členové jednat, aby byla zachována mezinárodní kolektivní stabilita, jež je nutná k udržení míru.**

Je-li nutnost vstoupit do války, mezinárodní organizace musí vždy nejprve přesvědčit sama sebe, potom přesvědčit členské státy, že intervence do daného konfliktu je opravdu v národním zájmu toho kterého státu. To ale neznamená, že kolektivní bezpečnost nezbytně vyžaduje, aby se „při každém porušení míru státy chovaly tak, jako kdyby se jednalo o začátek třetí světové války“ (Inis L. Claude Jr.). A skutečně, všechny důvody kolektivní bezpečnosti i historické souvislosti popsané výše potvrzují, že vytvořením podobného bezpečnostního systému se takovému narušení míru, které by snad způsobilo začátek třetí světové války, můžeme vyhnout.

Konečně někteří političtí analytici zastávají teorii tzv. „*selektivní*“ kolektivní bezpečnosti či vynucování míru, což umožňuje státníkům, dříve než se budou angažovat v konfliktu a jednat, řádně promyslet své národní zájmy. Tomuto postoji je třeba dávat přednost před stylem kolektivní bezpečnosti „šampionů“, kteří podle Claudeho, „automaticky předpokládají, že národní zájmy vyžadují angažovanost v každém případě mezinárodní agrese“. Na druhé straně ale *selektivní kolektivní bezpečnost* nebude příliš odstrašující, protože svou povahou, neprověřuje věrohodnost odstrašení“. Ve skutečnosti může být ve svých konečných důsledcích i *kontraproduktivní*, neboť princip, který sice umožňuje shromáždit obránce ale nedostatečně odrazuje narušitele míru, je velkým nebezpečím světové stability a „může vést k nepředvídatelným, potenciálně smrtelně chybným výpočtům“.

Když nastává čas jednat, vzniká v rámci kolektivní bezpečnosti několik praktických problémů: jedná se o určení politických a vojenských cílů; definování toho, co tvoří vítězství/úspěch a kdo o tom rozhoduje, a potom ta nejdůležitější otázka - *co budeme dělat, když odstrašení selže?* Zdá se, že pro mnoho lidí použití termínu „odstrašení“ jako základního cíle kolektivní bezpečnosti vylučuje, v případě jeho selhání (a nejsme si jisti zda z naivity, z nevědomosti), použití síly.

Stoupencem tohoto názoru je např. Gary L. Guertner, který žádá, aby hlavní role OSN nespočívala v kolektivní bezpečnosti, ale v kolektivním odstrašení. To je

naprosté nepochopení problému. **Bez životaschopného systému kolektivní bezpečnosti nemůže existovat žádné kolektivní odstrašení**, obzvláště takové, které je založeno spíše na pasivním odporu než na potrestání viníka. A to je obzvláště důležité, protože to je právě ten způsob, kterým by Spojené národy měly účinně řešit problémy ve světě etnických konfliktů.

Avšak existuje ještě jedna skupina politologů, kteří sice uznávají, že účinná vojenská síla je absolutně nezbytností pro účinné odstrašení, ale nechápou potřebu „*prověření*“ této schopnosti. Zdůrazňují vojenskou nadřazenost moderní munice, řízených střel s vysokou přesností zásahu, které mohou hrát odstrašující roli v konfliktech nízké intenzity, včetně malých regionálních konfliktů. *Totíž na rozdíl od taktických jaderných zbraní, které ve skutečnosti nebyly nikdy použity, tyto střely s vysokou přesností zásahu použity být mohou, a proto mají potenciální odstrašující hodnotu.*

Podle názoru autora článku **by se tato technologie mohla stát základem příští strategie USA**, neboť by vyloučila jejich přímou angažovanost v budoucích válečných konfliktech. „Spojené státy pochopitelně nechťejí strávit zbytek desetiletí bojem v regionálních konfliktech. Spíše než rozhodnout tyto konflikty bojem, by se mělo využít k jejich odstrašení nové technologie“ (W. J. Perry, Pouštní bouře a odstrašení, Foreign Affairs 1991).

Tento názor také ignoruje naučení z historie, že bez odhodlání pravidelně a soustavně používat zamýšlenou vojenskou sílu nikoho neodstraší. Bohužel a znovu paradoxně pro USA a mezinárodní společenství jako takové, **etnickým a nacionalistickým konfliktům musí být rázně zamezeno. Jestliže se jim nepostavíme dnes, potom zítra nikoho neodstrašíme**, natož v době, která přijde. Jestliže mezinárodní společenství nechce strávit několik desetiletí zabýváním se etnickými a nacionalistickými konflikty, či válkou velkého rozsahu, která z nich může vzniknout, musí jednat již nyní, aby vybuodovalo schopnou válečnou sílu, která může v budoucnosti sloužit jako konečná věrohodná odstrašující síla. Avšak abychom dosáhli takové úrovně věrohodnosti, naše mezinárodní angažovanost v regionálních konfliktech bude trvat celé desetiletí. Ted' není doba sedět stranou, s naivní nadějí, očekáváním či předpokladem, že naše technologie, zřídka používaná, snad někoho jednou odstraší.

John Mearsheimer definoval odstrašení jako prostředek pro přesvědčení protivníka nezačínat speciální akce „protože očekávané zisky neospravedlňují předpokládané náklady a rizika“. Specifikoval dvě formy odstrašení: **odstrašení odvetou a odstrašení bojem**. Odveta je obvykle sdružena s použitím jaderných zbraní, a boj s konvenčními zbraněmi; avšak v této době moderních zbraňových systémů, které jsou schopné dosáhnout ničivých účinků, jež se blíží účinkům jaderných zbraní, musíme se ptát, zda konvenční síly nejsou nyní schopny poskytovat - na úrovni etnických a nacionalistických konfliktů - obě formy odstrašení.

Další definice „odstrašení“ je také poučná. **Odstrašení je definováno jako schopnost odplaty a nepřijatelných ztrát nepříteli, i když nelze zabránit tomu, čeho chce dosáhnout** - je to kombinace odvety a pokusů o konvenční boj. Ačkoliv skutečné použití síly by v klasickém smyslu znamenalo vlastně neúspěch odstrašení, tato funkce odplaty nespádá do žádné ze tří dalších příhrádek, které Robert J. Art již dříve definoval jako čtyři funkce vojenské síly. Faktory, které rozlišují mezi

„úspěšným“ a „neúspěšným“ odstrašením, nejsou tak jasné, jak by nás někteří chtěli přesvědčit. Opakuji, pokud se státníci nevypořádají s tím, že musí použít vojenskou sílu, kterou používají na odstrašení, potom odstrašující síla bude postrádat věrohodnost. Zda se pasivní užití vojenské síly, známé jako odstrašení, změní do aktivního užití této síly, známé jako obrana či odrazení útoku či ne, velmi záleží na tom, jaký bude mít nepřítel názor na věrohodnost odstrašení. Historie nás učí, že tato věrohodnost je přímo závislá na tom, jak se nepřítel dívá na schopnost a ochotu odstrašovatele se bránit či prosadit svou vůli. Pasivní a aktivní užití síly, bez ohledu na naše přání, jsou neoddělitelně spjaty.

■ Jak vytvářet věrohodné odstrašení?

Pro úspěšné odstrašení jsou nezbytné tyto tři složky:

- * Schopnost - vybavení a nasazení vojenských sil, které mohou vykonávat hodnověrnou hrozbu vojenské odplaty;
- * Věrohodnost - vyhlášený záměr a věrohodné rozhodnutí chránit daný zájem;
- * Komunikace - vzhledem k potenciálnímu agresorovi se chovat rozhodným způsobem, demonstrovat schopnost a odhodlání provést hrozbu odplaty.

Je sice pravdou, že „k odstrašení je trocha vůle víc než libra svalů“, avšak předvedení této vůle je přímo spjato se sestavou svalů (struktura ozbrojených sil), které mohou být efektivně nasazeny na válečném poli. Za druhé, existence této struktury sil a vůle nasadit ji musí být jasně vyslovena vzhledem k potenciálnímu odstrašovanému, má-li to mít žádaný efekt. A za třetí, odstrašovatel musí mít nejenom dobře viditelnou a věrohodnou vojenskou strukturu, ale musí být i vysoce schopným na bojišti, a rovněž musí být způsobilý předem tuto schopnost předvést.

Docela na místě je případný komentář, že síla musí být měřena očima odstrašovaného, a ne očima odstrašovatele (Colin S. Gray). Ve světě etnických a národních konfliktů, ve kterém je kolektivní bezpečnost jediným použitelným prostředkem pro vybudování společného mezinárodního základu pro odstrašující síly, a kde *specifický adresát odstrašení není nikdy znám předem*, je nesnadné provést vyhodnocení odstrašující síly očima odstrašovaného. Avšak to není důvodem pro opuštění metody kolektivní nápravy, ale mělo by se to stát podnětem pro hledání různých způsobů, jak by se tyto cíle daly uskutečnit.

Flexibilita, změna - a odvažuji se říci - i reforma je nezbytná ke změně kolektivního účastníka na aktivního člena. Mearsheimer cituje Clausewitze co řekl o požadavku, aby odstrašující síla odpovídala potřebám a požadavkům času. Clausewitz napsal: „Každý věk má svůj vlastní druh války, své vlastní omezující podmínky a své vlastní omezující předpoklady. **Každá doba by tudíž měla mít i svou vlastní teorii války, i když její vypracování vždy a univerzálně spočívá na vědeckých principech.** Z toho plyne, že události každého věku musí být posuzovány jen ve světle událostí své doby.“

Mearsheimer také dospěl k závěru, že při konvenčním odstrašení, *náklady, tj. vojenské a civilní ztráty a další formy ničení jak na bojišti, tak na venkově a městech*, již nejsou tím nejvyšším odstrašujícím faktorem, jako tomu bylo při jaderném zastrašování. Ukázal, že je tím, že se náklady na konvenční válku „akumulují postupným způsobem“, a takové výdaje potom nejsou předem snadno odhadnutelné. První světová válka, dovozuje, je „klasickým příkladem“ tohoto uvažování.

Snad to tak v první světové válce v r. 1914 opravdu bylo, ale určitě tomu tak bylo ve válce v r. 1938, která se stala klasickým příkladem, kdy náklady konvenční války posloužily jako odstrašení britského a francouzského nasazení proti německé a italské agresi. Jiný příklad můžeme pozorovat v případě USA a Ruska, které odhad nákladů neodradil od jejich angažovanosti ve Vietnamu, respektive v Afghánistánu. Tyto skutečnosti podporují ideu, že *náklady, jakkoli proměnlivé při určování věrohodné odstrašující síly, musí být stanoveny tak, aby byly potenciálnímu agresorovi zcela jasné, protože ten by se jinak mohl rozhodnout, že věrohodnost tohoto odstrašení vyzkouší.*

Další proměnnou, která je přímo spjata s nákladovou proměnnou, je **proměnná pravděpodobného úspěchu**. Zvláště v konvenčním smyslu může být agresorovi zabráněno v rychlém dosažení jeho cílů tím, že mu dáme jasně najevo, že čím delší konvenční konflikt nastane, tím větší budou náklady agrese, a tím větší efekt budou mít naše odstrašující síly. Ještě jednou musíme zdůraznit, že věrohodnost této odstrašující síly musí být potenciálnímu agresorovi jasně demonstrována. Jak jsme uvedli výše, historie ukazuje, že jediným jistým způsobem demonstrace věrohodnosti odstrašující síly pro budoucnost je její použití v její obranné či vynucovací roli dnes.

Naučení z historie zdůrazňují, že agresori bývají neúspěšněji odstrašováni tím, když odstrašovatel může předvést schopnost zabránit dosažení zisku demonstrací schopnosti odvety. Odstrašení bude pravděpodobněji efektivnější, jestliže „je používáno včas, dříve než se protivník odhodlá použít sílu, a stane se necitlivým na varování a hrozby“ (J. G. Stein).

Současné ale **musí odstrašující strana vypracovat strategii nasazení svých vlastních sil, aby ji předpokládané náklady neodstrašily od vlastní akce**. Při prokazování věrohodnosti odstrašení hraje tedy strategie vojenského nasazení jak pro agresora, tak pro odstrašovatele významnou roli. Usiluje agresor o omezené cíle, nebo o větší cíle, dosažitelné jen strategiemi postupného vyčerpání či bleskové války?

Mearsheimer se domnívá, že mnohem obtížněji odstrašitelná je politika bleskové války či omezených cílů. A opačně, přijme-li agresor strategii vyčerpání, je mnohem pravděpodobnější, že se jej posléze podaří odstrašit. Daná úroveň rychle dostupných kolektivních odstrašujících sil je ale špatnou předzvěstí, že by OSN snad mohlo podobné životaschopné odstrašující síly samo udržovat. Proto zřízením systému, umožňujícím mobilizovat odstrašující síly, a **zavedením takové vojenské strategie, která předem zabraňuje agresorovi, aby zastrašil mezinárodní společenství od provedení nezbytného přechodu od odstrašení války k vynucení míru**, velmi zvýší jejich životaschopnost a věrohodnost.

■ Zaměřeno na odstrašující úsilí

Na podporu pružného principu širšího odstrašení v období po skončení studené války se Spojené státy pokouší přejít od „globálního odstrašení jednoho protivníka na regionálním základě . . . k regionálnímu odstrašení několika protivníků na globálním základě“ (R. P. Haffa, Jr.). Totéž může být řečeno i o způsobu kolektivního konvenčního odstrašení prováděném Spojenými národy.

Obecně existují čtyři typy odstrašení: přímé a okamžité (direct-immediate), přímé a všeobecné (direct-general), rozšířené a všeobecné (extended-general) a rozšířené a okamžité (extended-immediate). Při rozšířeném a okamžitém odstrašení je odstrašující síla nasazena proti skutečné hrozbě agrese na podporu třetí strany, což v historii neuspělo a vedlo k propuknutí největší války tohoto století. A právě toto rozšířené a okamžité odstrašení bude charakteristické pro nasazení odstrašujících sil v kolektivním bezpečnostním systému ve světě, ve kterém se mezinárodní společenství snaží odstrašit etnické a nacionální konflikty.

Rozšířené odstrašení avšak je dvojnásob obtížné pro kohokoliv. Navíc schopnost přesvědčit potenciálního agresora, že budeme jednat proti agresi, je těžší, když se tento postoj nesetká s podporou domácího obyvatelstva. Takováto situace na kolektivní úrovni jen agresora dráždí.

Vojenská rovnováha mezi agresorem a obráncem/odstrašovatelem je klíčová proměnná v určení odstrašovatelovy očekávané efektivity. Paul K. Huth dovozoval na základě historických příkladů, že odstrašovatel, který měl příznivou okamžitou rovnováhu sil vzhledem k agresorovi, jenž hledá jen omezené územní zisky, bude mít vyšší pravděpodobnost jeho odstrašení. Aby mohl být agresor, který je schopný porazit bezprostřední odstrašující síly a rovněž síly třetí strany, která pomáhá, účinně odstrašen, odstrašující síla musí prokázat schopnost vytvořit *krátkodobou příznivou rovnováhu sil, která bude demonstrovat schopnost odrazit jakýkoli nečekaný útok*. Konečně odstrašovatel musí prokázat schopnost vybudovat dlouhodobou rovnováhu sil, aby odstrašil agresora, který je odhodlán použít strategii vyčerpání, jako části své agresivní politiky.

Tyto závěry ještě jednou potvrzují názory, že pokud jsme schopni předvést příznivou okamžitou krátkodobou rovnováhu sil tváří v tvář potenciálnímu agresorovi, usnadní nám to úspěšné odstrašení. Znovu se odráží přesvědčení, že „odstrašení založené na hrozbě odporu je mnohem efektivnější než hrozba odvety v protažované dlouhé válce“ (P. K. Huth).

I když odstrašující strana dělá vše „podle knihy“, aby zvětšila svou šanci úspěšného odstrašení agresora, nemůže se vyhnout nepřátelství. Požadavky dosažení odstrašení jsou při nejlepším nejisté, a pravděpodobně i neodhadnutelné.

Existují čtyři základní důvody, proč odstrašovaný chce i nadále bojovat:

- * nevěří hrozbě, kterou představují odstrašující síly;
- * je (ať již právem či neprávem) sebevědomý na svou vlastní schopnost dosáhnout vítězství;
- * věří (důvodně či ne), že válka je nevyhnutelná;

* a je lhostejný k jakékoli hrozbě, bez ohledu na typ a zjevnou věrohodnost.

To jsou ty nejdůležitější důvody pro založení odstrašující síly na základech **věrohodné bojové síly**. Historie ukazuje, že pokud nejsme schopni či ochotni podporovat odstrašení bojem, potom odstrašení samo, mělo-li kdy ze začátku vůbec nějaký důvěryhodný status, ztratí tuto důvěryhodnost, a stane se pro budoucí odstrašení naprosto bezcenné.

■ Zhodnocení odstrašení

Jeden pozorovatel se tázal, spíše řečnický, jakým způsobem můžeme v „novém světovém pořádku“ vytvořit obraz věrohodného konvenčního odstrašení, zda stačí stále jen ukazovat podpůrnou strukturu ozbrojených sil a jejich strategii? Aby odstrašení získalo přijatelnost, věrohodnost a pravděpodobnost, dovozoval, že se může stát nezbytným, aby „selhalo“. . . Jinými slovy, **abychom světu sdělili, že máme věrohodnou odstrašovací hrozbu, schopné konvenční vojenské síly, musíme je nejprve použít**“ (R. P. Haffa). „Užití konvenčních sil by mělo být pokládáno nikoliv za neúspěch konvenčního odstrašení v jednotlivém případě, ale za důležitý prvek zřízení věrohodnosti obecného a rozšířeného konvenčního odstrašení v budoucích krizích.“ To je nové chápání odstrašení a jeho selhání, je to zatím „největší odvrácení od formulace teorie odstrašování z dob studené války“.

Je-li tomu opravdu tak, potom by mohlo být poučné zvážit možnosti pro odstrašení vyčerpáním. Existuje šest výrazných použití vojenské síly: Trestné výpady, policejní akce, letecká převaha, zastavení, odložení či narušení invaze přes hranice, a vedení intenzivní, koordinované souvislé kampaně (což Haffa nazývá „paralelní válkou“).

Jsou také tři obecné způsoby vojenské eskalace na podporu odstrašení:

- * politika síly, ve které odstrašovatel reaguje na agresivní hrozby větším množstvím sil,
- * politika „půjčky za oplátku“, ve které je reagováno rovnými silami;
- * a politika opatrnosti, při které odstrašovatel odpovídá s něčím menším než silou, kterou je ohroženo.

Robert P. Haffa zastává názor, že většina přiměřených odpovědí je politikou síly, neboť „jakmile je jednou obránce angažován . . . jeho závazkem je skončit rychle konfrontací“. K docílení toho musí být připraven eskalovat rychle a brutálně“ (Huth). Zatímco souhlas s „politikou vojenské síly staví obhájce do příznivé polohy k intervenci, když odstrašení selže“, jiný odborník nicméně dovozuje, že většina efektivní celkové strategie založené na vlastním experimentálním výzkumu, je to, čemu vojenská strategie říká „půjčka za oplátku“ (C. S. Gray). Je neefektivnější pro získání odstrašení. Je důležité zde zdůraznit, že opatrný přístup není doporučován, vyjma ve velmi omezeném počtu případů, které ovšem nezahrnují etnické a národnostní konflikty.

Tentýž autor také určil tři hlavní varianty diplomatické strategie, které by měly doprovázet vojenskou strategii, a které jsou s nimi rovnoběžné. Tyto zahrnují:

- * strategii zastrašování;
- * pevnou, ale pružnou strategii;
- * usmiřovací strategii.

Doporučuje se pevná, ale pružná strategie, která odpovídá vojenské strategii „půjčka za oplátku“. Pokud minulá vojenská a diplomatická aktivita byla pevná a odhodlaná, pak na současného agresora má silný odstrašující účinek, zejména když jej podporovali i spojenci. Z druhé strany, pokud byly tyto akce podniknuty proti jinému agresorovi, potom odstrašující vliv na tohoto nového agresora nebude tak veliký.

P. K. Huth později zastával názor, že i „krátkodobé vojenské a diplomatické akce silně ovlivňují výsledky krize“. Zdůrazňoval, že i když ta nejlepší strategie je pevná a pružná strategie „půjčky za oplátku“, mnohem důležitější je její důsledné dodržování. Alternativní strategie jsou nejen méně efektivní, ale mohou být také vůči celkovému odstrašovacímu úsilí kontraproduktivní. Spolu s tendencí některých vykonávat jen „selektivní“ kolektivní bezpečnost existuje nebezpečí, že výsledná nedůslednost odstrašovacích technik skončí tím, že konflikt přivodí, místo aby mu zabránila.

(Dokončení příště)